

Желепа С.П.,

завідувач навчальної лабораторії
кафедри управління та роботи з
персоналом НАВС

МОТИВАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОВИЗНАЧЕНОСТІ ПРАВНИКА

Розглядаючи професійну діяльність правника, чи то правоохоронця, чи прокурора, чи адвоката, не можна не звернути увагу на мотивацію як психологічну особливість особистості. Як стверджує більшість науковців-психологів, мотивація поведінки особистості є однією з ланок прояву її потребово-мотиваційної сфери.

Загальноприйнятною є теорія мотивації, запропонована А. Маслоу. Він виділив п'ять базових потреб від нижчої ланки до вищої, а саме: фізіологічні потреби; потреба в безпеці; потреба в приналежності; потреба у визнанні; потреба у самоактуалізації. Отже, в залежності від рівня діяльності правника можна зазначити, що на нижчому рівні – потреби, пов'язані з найближчим оточенням людини, на середньому рівні – його належність до соціальної групи, на вищому – в соціальну систему.

Розглядаючи професійну діяльність правника зазначимо, що фізіологічні потреби правника (нижча ланка) надає професійній самовизначеності матеріального характеру, адже вони пов'язані із задоволенням життєвих потреб. Ступінь задоволеності матеріальних потреб правника визначає спрямованість його професійної активності.

Задоволення фізіологічних потреб правника визначає необхідність задоволення потреб другого рівня, а саме: потреби в безпеці. Хоча за теорією мотивації потреба в безпеці та захищеності перебуває на наступній сходинці, сутність даних мотиваційних особливостей правника відносимо до нижчого рівня. Слід погодитися з думкою окремих дослідників, що на окремому етапі професійної діяльності юриста актуалізація та домінування цієї потреби підпорядковує його поведінку. Прагнення безпеки у діяльності домінує як у критичних або екстремальних умовах, а також у психологічно напружених ситуаціях.

Задоволення нижчої ланки у його професійній діяльності психологічно потребує підвищення свого рівня потреб до середнього рівня. На даному етапі актуалізації набуває соціальна спрямованість особистості, серед яких особливе місце займають потреби духовні, колективістські. Соціальні потреби, такі як потреба в приналежності або визнанні, визначають спрямованість активності правника. Відбувається формування мотивоутворення на групову діяльність, у тому числі через зарахування та належність до професійно спрямованого утворення

досвідчених фахівців юридичного спрямування. Вони визначають прагнення до неофіційного спілкування, бажання товариських взаємин.

Неможливість правника сформувати та підтримувати власний авторитет як серед колег, так й об'єктів професійної взаємодії породжує відчуття приниженості, беспорядності, даремності. І, як наслідок, – виникнення відповідних компенсаторних механізмів у вигляді девіантних чи деліквентних проявів поведінки.

Вищий рівень потреб, як прагнення до самоактуалізації, формує життєві плани, пов'язані з перспективами професійної діяльності на певний проміжок часу. До вищого рівня мотивації прагне кожна особа, а у професійній діяльності правника, на нашу думку, досягнення вищого рівня має набувати провідного значення. Поштовхом до ефективної професійної діяльності є бажання самоствердження через досягнення успіху. Мотивація успіху носить позитивний характер. За даної мотивації правник власні дії спрямовує на досягнення конструктивних, позитивних результатів своєї діяльності.

Правники, що спонукаються до професійної діяльності мотивацією вищого рівня, зазвичай активні, ініціативні. Якщо зустрічаються перешкоди – шукають способи їх подолання. Продуктивність діяльності і ступінь її активності у меншій мірі залежать від зовнішнього контролю (з боку керівника, громадськості тощо), невиправданий прояв якого тільки загострює ситуацію та шкодить справі. Відрізняються наполегливістю в досягненні певної мети, характеризуються почуттям відповідальності за свої слова і дії. Вважають за краще виконувати середні за складністю або трохи завищені для конкретної ситуації завдання. Схильні планувати свою діяльність на значний час.

Особистісна активність у деяких випадках залежить й від інших індивідуальних характеристик правника, зокрема рівня його схильності до професійного ризику.

Здебільшого, мотивація професійної діяльності фахівця вищого рівня забезпечує позитивний сумарний результат, істотно відмінний як від незначних досягнень при нескладних завданнях, так й від випадкового везіння при завищених цілепокладаннях.

Таким чином, мотиваційні спонукання сучасного правника зумовлені чинниками, що впливають на його свідомість, визначають конкретну лінію поведінки, рівень психологічної готовності, психічні стани. Крім того, слід зазначити, що мотиваційні прояви більшості фахівців перебувають на нижчому та середньому рівнях потреб. Натомість лише деякі підіймаються на вищу ланку в межах їх професійної діяльності.